

Vilniaus poA¾emiai - informacija

13/09/2008 11:30 by pozemiai.lt

Kai bet kuriuo metA³ laiku groA¾itA—s sostinA—s senamiesA•iu, jA«s nA— nenučiuokiate, kad yra ir antrasis senasis Vilnius — jums po kojomis. A½inomiausi – katedros poA¾emiai Pirmoji ir pagrindinA— mA«sA³ religinA— šventovA— Vilniaus katedra iškilo XIV amA¾iaus pabaigoje toje Šventaragio siA—nio vietoje, kur kitados stovA—jo mA«sA³ protA—viA³ pagoniškoji šventykla. Savaime suprantama, kad per tiek amA¾iA³ katedra ne kartA... buvo perstatyta, o jos poA¾emiai — kiekvienA...kart gilinti bei platinti. Iškilus katalikyba—s šventovei Lietuvoje, po jos grindimis, rA«siuose, bei aplink jos išorines sienas imta laidoti iškiliausius feodalinA—s epochos asmenis. Katedroje amA¾inojo poilsio atgulA— keletas Lietuvos didA¾iA³A³ kunigaikšA•iA³, bendros valstyba—s karaliA³, baA¾nyA•ios hierarchA³. ACEia ilsisi ir garsiosios mA«sA³ karalienA—s Barboros RadvilaitA—s palaikai. Kiek iš viso tA³ laikA³ aukštuomenA—s nariA³ yra palaidota Katedros rA«siuose ir aplink jA... neA¾inoma iki šiol. Juk visai atsitiktinai po 1931 metA³ didA¾iojo potvynio buvo aptikti karaliaus Aleksandro bei dviejA³ A½ygimanto Augusto A¾monA³ — ElA¾bietos ir minA—tosios Barboros — palaikai. 1987 metais katedra atidavA— daugiau kaip 300 metA³ saugotA... bene didA¾iausiA... savo lobA— — per 1665 metA³ karA... su Rusija jos poA¾emiuose buvo A—mA«ryti neA—kainojami aukso dirbiniai. Jei esate silpnA³ nervA³, nesilankykite BastA—joje Vilniaus BastA—ja arba Barbakanas — tai XVII amA¾iuije iškilusi pasagos formos gynybinA— tvirtovA—, nuo Bokšto gatvA—s pradA¾ios saugojusi senojo Vilniaus prieigas. O po ja — taip pat pasagos formos tunelis, A—kurA—leidA¾iamasi taip pat A—spA«dingai A¾emA—janA•iu A— poA¾emius ilgu tuneliu koridoriumi. Matyt, ši vieta viduramA¾iA³ Vilniaus gyventojams nuo senA³ laikA³ buvo baugi ir nemaloni — dar iki iškylant A•ia minA—tjam fortifikaciniam A—renginiui. Dar ištA³ priešbastA—jiniA³ laikA³ A•ia, matyt, bA«ta gana kraupiA³ poA¾emiA³. Šiuo pagrindu ir gimA— legenda apie A•ia gyvenusiA... pabaisA... kuriA... A—veikA— tik sumanus jaunuolis — priartA—jo prie jos poA¾emyje atbulas, pasikabinA™s ant nugaros veidrodA—. KarA³ su rusais metu, o vA—liau apleista BastA—ja pelnA— nekokiA... šlovA™. ACEia rinkdavosi visuomenA—s padugnA—s, tad istorinA—je vietoje savo ir ne savo mirtimi mirA— ne viena „paklydusi siela“. TodA—I nieko nuostabaus, kad silpnesniA³ nervA³ lankytojai gana nejuokiai pasijunta BastA—jos poA¾emiuose, kuriA³ sienos dar ir nukabinA—tos viduramA¾iA³ ginkluote. Kraupi Vilniaus getA³ tragedija JA... visiškai kukliai primena tik dvi paminklinA—s lentos senamiesA•io RA«dninkA³ gatvA—je bei Antokolskio gatvelA—je. AtsiradA™ 1941-aisiais vasaros pabaigoje, jie savo tragiškA... gyvavimA... baigA— uA¾ poros metA³ — 1943-A¾A³ rudenA—. Per 70 tA«kst. Vilniaus A¾ydA³ atgulA— PaneriA³ duobA—se, tik niekas iki šiol tiksliai neA¾ino, kiek jA³ kaulA³ iki šiol dA«la poA¾emiuose po abiem getais. Tuos kraupius A—vykius aprašA— vienas iš geto kaliniA³ — Grigorijus Šuras, kurio prisiminimai neperseniausiai išleisti ir A— lietuviA³ kalba. Mat kai policininkai, darydami eilinA— „valymA...“ A—siverA¾davo A— getus, jie „nesiteikdavo“ leistis A— rA«sius po senamiesA•io namais, o kiekvienA... rA«sA— uA¾mA—tydavo granatomis. Kiek iš viso A¾uvo ten besislA—pdavusiA³ A¾ydA³, niekas jau nesuA¾inos. Ir niekur neteko skaityti, kad buvusiA³ getA³ poA¾emiuose bA«tA³ buvA™ atlikti išsamA«s archeologiniai tyrimai. MirusiA³A³ karalystA— DominikonA³ gatvA—je Tai Šventosios dvasios baA¾nyA•ia, kurios poA¾emiai su jA³ „gyventojais“ garsA—ja nuo seno. Mat ne vienoje jos rA«siA³ salA—je iki šiol guli suversti mirusiA³A³ palaikai. Be jokios tvarkos, be drabuA¾iA³, pagaliau — net be karstA³. Šioje baA¾nyA•ioje vilnieA•iai buvo laidojami šimtus metA³, taA•iau per vA—lesnius kataklizmus (ir ypaA• per Napoleono armijos invazija...) jos rA«siai patyrA— ne vienA... „tvarkdariA³“ A—siverA¾imA... Iki šiol taip ir nenusprA™sta, kA... daryti su šimtais, o gal net ir tA«kstanA•iai A•ia besiilsinA•iA³ A¾moniA³ palaikA³: juos pagarbiai perlaidoti kapinA—se, perlaidoti keliuose šios baA¾nyA•ios rA«siuose ar palikti taip, kaip yra. Nors tiek gerai: DominikonA³ baA¾nyA•ios poA¾emiai išsaugojo nors ir sujauktus vilnieA•iA³ palaikus. AnksA•iau ar vA—liau archeologai su patalogoanatomais tikriausiai imsis juos tirti. O štai kai Vilniaus universiteto 400 metA³ jubiliejui buvo restauruojama ŠventA³ JonA³ baA¾nyA•ia, iš jos rA«siA³ kaip šiukšiA—s buvo išveA¾ti keli sunkveA¾imiai kaulA³. Ir ne A— kapines tikriausiai. Budelio valdos po rotuše Visi mes groA¾imA—s Lietuvoje išlikusiai

rotuš iš pastatais, tik ne visi A¼iname, kad beveik po kiekviena iš jš buvo ir kalš—jimas. Mat ano meto valdymo institucijos buvo gerokai operatyvesnš—s ir kompaktiškesnš—s nei dabar. Rotuš—s menš—se bš«davo priimami nuosprendš¼iai, o budelis darbuodavosi A•ia pat — vos keli uolekš¼iai po A¼eme. Sostinš—s rotuš—s poA¼emiuose iki šiol išliko Vilniaus budelio valdš¼ likuš¼iai: atskirš³ kamerš³ dureliš³ angos ar net grubiai nukaltš³ geleš¼iniš³ durš³ likuš¼iai. Mirtininkš³ kameros ar baumš—s vietos to meto poA¼emiuose nebš¼ta: tai bš«davo daroma vieš¼ai, nepamirš¼tant ir „auklš¼—jamosios“ visuomenš—s funkcijos. Naujesniš³ laikš³ Vilniaus poA¼emiai Tai sostinš—s šilo bei Geleš¼inio Vilko gatvš—se esantys tarpukariu statyti lenkš³ A¼tvirtinimai. Antakalnio bei šeškinš—s kalno šlaituose A¼rausti gelš¼betoniniai bunkeriai buvo militaristinš—s paskirties — ginklams bei amunicijai laikyti. Deja, pasirodš¼, kad prieš¼as Lenkijš¼... uš¼puolš¼— ir iš¼ visai kitos pusš¼—s, tad ir lenkš³ okupuotame Vilniaus kraš¼te visš³ tš³ bunkerš³ karo reikmš¼—ms neprireikš¼—. Dabar beveik visi šie poA¼emiai — šikš¼nosparniš³ karalija. O, siekdamas apsaugoti minš¼—tuosius bailius padarš¼lius nuo pernelyg didelio lankytoš³ srauto, Verkiš³ bei Pavilniš³ regioniniš³ parkš³ administracijos kai kuriš³ bunkerš³ A¼—jimms uš¼virino retomis grotomis (šikš¼nosparniai gali praskristi), o A¼ kitus ekskursijas rengia gana retai. Jei norite aplankyti Vilniaus poA¼emius Ekskursijas A¼ miesto poA¼emius organizuoja Vilniaus turizmo informacijos centras. Paprastai aplankomi sostinš—s katedros, Bastš¼—jos poA¼emiai, nusileidš¼iama A¼ vieno restorano rš¼s Vokieš¼iš³ gatvš¼—je. Deja, ne visi poA¼emiai atviri net ir organizuotoms ekskursijoms. Labai nenoriai A¼ savo poA¼emius A¼sileidš¼ia Dominikonš³ bei Auš¼ros Vartš³ baš¼nyš¼ios. Rotuš—s poA¼emiai nors ir tvarkomi, bet, deja, vis dar nepritaikyti priimti lankytojus. Taš¼iau A¼domiausia, kad iki šiol nš¼—ra sudarytas tikslus Vilniaus poA¼emiš³ planas. Kaš¼kš¼... turi istorikai, kaš¼kš¼... „Vilniaus vandenš¼“ specialistai, dar kaš¼kš¼... — „Teoš¼“ telefonininkai. š¼— tš¼... apie poA¼emius yra iš¼š¼niukš¼tinš¼—jš¼™ ir mš¼—gš¼—jai speleologai. Tad kokias paslaptis dar slepia Vilniaus poA¼emiai? Padš¼—s... zakristijonas Nori patekti A¼ baš¼nyš¼ios poA¼emius — tarkis su zakristijonu. Tokiš¼... savo poA¼emiš³ tyrinš¼—jimo paslaptš¼ atskleidš¼— vienas iš¼ speleologš³ mš¼—gš¼—jš³ Vidmantas Balkš¼nas, tokiu laisvalaikio praleidimo bš¼«du besidomintis jau ketvirtus metus. Be abejo, potraukis neiš¼tirtoms poA¼emiš³ „karalystš¼—ms“ Vidmantš¼... yra nuvedš¼™s ir uš¼ Lietuvos ribš³, taš¼iau š¼ kart jo klausinš¼—jame apie poA¼eminš¼ Vilniš³. 25 metš³ vyras, dirbantis vieš¼š¼jš³ ryš¼iš³ srityje, sako apsilankš¼™s daugumos sostinš¼—s baš¼nyš¼ios poA¼emiuose. Tiesiausias kelias ten pakliš¼ti, pasak Vidmanto, tartis su baš¼nyš¼ios zakristijonu (klebonas paprastai tokiais „niekais“ neuš¼siima). Taš¼iau ir A¼ia iš¼kyla sunkumš³. Pasak šio speleologo, jam bei jo kolegoms iki šiol niekaip nepavyko A¼sipraš¼yti apš¼iš¼«rš¼—ti š¼v. Kazimiero baš¼nyš¼ios poA¼emius. O š¼tai keliš¼... A¼ Pranciš¼konš³ baš¼nyš¼ios poA¼emius pastoja visai kita kliš¼tis: ten visi A¼—jimš¼ A¼ poA¼emius uš¼mš¼«ryti vos ne nuo karo metš³. Tokiš¼ „uš¼darš¼“ speleologams baš¼nyš¼ios kaip dvi minš¼—tosios yra ir daugiau. O š¼tai senovinio vandentiekio kolektoriams, teigia Vidmantas, galima pereiti nuo vieno sostinš¼—s senamiesš¼io galo iki kito. Ir ten visai nebaisu: nei A¼iurkiš³ (nš¼—ra maisto), nei šikš¼nosparniš³ (š¼alta ir traukia skersvš¼—jai), pagaliau net valkatš³ ten nš¼—ra. Jie labiau pamš¼—gš¼™ komunikaciniš³ tinklš³ poA¼emius — juose šilš¼iau ir šie iš¼siraizgš¼™ po visu miestu. Tik, apgailestauja Vidmantas, poA¼eminš¼—s kelionš¼—s minš¼—taisiais tinklais (kaip ir senoviniu vandentiekiu) lyg ir neuš¼draustos, taš¼iau visš³ su tuo susijusiš³ tarnybš³ nš¼—ra sveikintinos. Kur dar norš¼—tš³ patekti Vidmantas — tai nusileisti A¼ vienš¼... iš¼ tš³ triš³ turistams vis dar neprieinamš³ buvusiš³ tarybiniš³ raketš³ š¼ Plokš¼tynš¼—je (netoli Plateliš³). Ten visi norintieji A¼leidš¼iami tik A¼ komunikacinius tunelius š¼alia ketvirtosios tokios š¼achtos. O kiekvienos jos gylis — 30 metrš³. Tai giliausi poA¼emiai ne tik A¼ia, bet ir apskritai Lietuvoje. Tik, baiminasi Vidmantas, niekas neš¼ino, ar tos š¼achtos dugne nš¼—ra privarvš¼—jš¼™ raketinio kuro? O juk jis — nuodingas kaip ir cheminis ginklas. Ieš¼kojo viena, o rado... Taip nutiko televizijos A¼urnalistei Audrei Kudabienei. Su kolega operatoriumi ji nusileido A¼ poA¼eminš¼ Vilniš³, ieš¼kodama komunikaciniuose tinkluose kelio A¼ Vyriausybš¼—s sveš¼namus, taš¼iau poA¼emiai beveik nusigavo A¼... Rusijos Federacijos ambasados kiemš¼... Apsiš¼iš¼«rš¼—jš¼™ ir pamatš¼™, kad jie jau prie pat ambasados tvoros, toliau eiti A¼urnalistai nesiryš¼o: neš¼inia, kas ten jš³ laukia, o ir sukelti tarptautinš¼ skandalš¼... nebuvo jokio noro. Be to, pridš¼«rš¼— Audrš¼—, jai taip ir liko neaiš¼ku, ar kas

Vilniuje turi tŲ poŲeminiŲ komunikaciniŲ tuneliŲ (statytŲ Chruščiovo ar BreŲnevo metais) planus. Bent jau minŲtŲ VyriausybŲs sveiŲ namŲ administracija tokiŲ neturi. Kol kas prie Ųios „poŲeminŲs“ savo tyrimŲ temos ŲurnalistŲ grŲti neplanuoja, bet kas Ųino, kada Vilniaus poŲemiai vŲl pavilios jŲ... ar kitus Ųurnalistus.